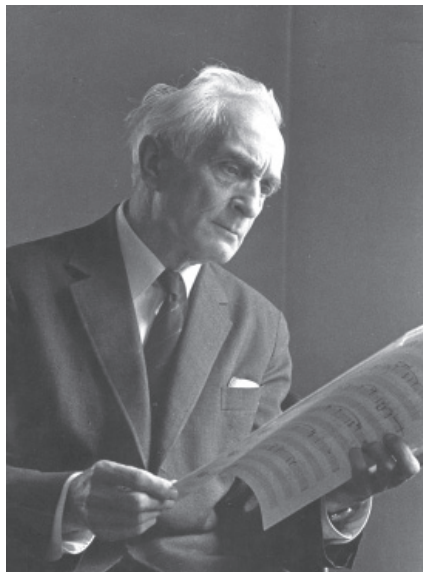

Vzpomínka na Františka Lýska 2. 5. 1904 – 16. 1. 1977

Životní dráha prof. PhDr. Františka Lýska, DrSc., se uzavřela před 40 lety. Toto zaokrouhlené datum bylo podnětem pro odhalení jeho pamětní busty v hlaholně Filharmonie Brno dne 19. 9. 2016.

V Brně je jistě dost pamětníků, kteří zažili slavnou éru *Brněnského dětského sboru* – historie zaznamenává přes deset tisíc zpěváků. Mnozí z nich dosud pokračují v této oblasti jako sbormistři nebo aktivní zpěváci a hudebníci. S Lýskovou sbormistrovskou činností se setkala i několik set studentů, které učil na brněnské pedagogické fakultě a blíže neurčený počet frekventantů na kurzech o intonační *nápěvkové metodě* či o sbormistrovské práci, které se konaly po celé republice. V univerzitním prostředí je jistě znám jeho vklad do tradice hudebně-pedagogických konferencí a jejich ediční řady *Musica viva in schola*, pořádaných Katedrou hudební výchovy Pedagogické fakulty MU. (V letech Lýskova vedení katedry /1952–1970/ to byla též série konferencí a sborníků na téma *Vokální podnět a reakce žáka*.)

K novějším ohlasům patří od roku 1988 každoročně udělovaná *Cena Františka Lýska*, která je nejvyšším uznáním v oblasti dětského sborového zpěvu. O propagaci a „rozvoj dětské hudebnosti a zpěvnosti“ usiluje *Lýskův nadační fond*, založený v roce 1994 někdejšími zpěváčky Lýskových sborů. Fond pořádá koncerty, cykly tematických besed, kurzy pro sbormistry i pro děti, atd. Z podnětu fondu byla vydána edice Lýskových sběrů lidových písní – *Písně z Lašska* (AV ČR Brno 2004) a reedice jeho úprav lidových písní *Pampelišky – Sedmikráska* (Brno 1998, 2004). K osobnosti F. Lýska se

hlásí festival *Poodří Františka Lýska* (poprvé v roce 2004), který zastřešují obce spjaté s jeho působením – Proskovice, Jistebník, Stará Ves nad Ondřejnicí, Ostrava. Součástí festivalu jsou i odkazy na někdejší folklórní tradice regionu, avšak dramaturgickou osou jsou sborové koncerty, neboť právě zde se sborem *Jistebnických zpěváků* F. Lýsek navždy změnil tvářnost dětského sborového zpěvu tím, že vyvedl děti na koncertní pódia doma i v zahraničí, získal pro ně skladby renomovaných skladatelů a zahájil tak cestu za uměleckými parametry dětského sborového zpěvu. Dokladem jeho sbormistrovské práce s dětmi jsou dodnes patnáctiminutové rozhlasové relace s přímým nácvikem známých i zcela nových sborů, které byly natolik inspirativní, že

ještě koncem třicátých let minulého století se rozhodlo přes tři sta učitelů podle něho založit své školní sbory. S Jistebnickými zpěváčky byly pořízeny gramofonové desky i film. Je to vlastně prezentace činnosti, která zůstává v platnosti stále. Dnes bychom k ní mohli přiřadit ještě další formy záznamů, jako CD, video, internet. A stejně tak se rozrostly i další atributy provozu, spjaté s organizací a dramaturgií činnosti, kterou v současnosti už zajišťují celé štáby lidí, zatímco v průkopnické době Lýsek vedl agendu sám. Ze všech zajímavých počinů připomeňme, že z podnětu festivalu vzniklo unikátní *Sousoší Jistebnických zpěváčků* na paměť dětí, jako připomínka jejich mimořádného vkladu životu – a hudbě.

Své didaktické zkušenosti F. Lýsek zúročil v mnohých učebnicích, skriptech, knihách i týmově zpracovaných příručkách. V aktivním zpěvu a ve školních sborech

spatřoval základnu rozvoje hudebnosti národa, jeho národní identity a estetické kultivace. Zdá se, že s tím souvisela i jeho reakce na masovou aplikaci Orffova Schulwerku u nás v šedesátých letech, kdy ocenil systematickosti i atraktivitu této koncepce hudební výchovy, avšak zároveň viděl i její úskalí, jež spatřoval v mechanické aplikaci a též v zúžení tónového rozsahu melodického fondu pro improvizaci. Problematika je aktuální stále, i v dnešních podobách hudební výchovy na školách zůstávají nedořešeny např. otázky hudebních aktivit a formování teoretického zázemí pro celostní hudební vnímání. Zpěv dětí se vytrácí (natož někdejší zpěv z listu), ač je to proti všem zkušenostem a výkladům vývojové psychologie dítěte.

Lýskovy odborné studie vyrůstaly z bezprostředního kontaktu s dětmi a mládeží, ať již šlo o jeho sociologické práce o frekvenci lidových písní v repertoáru

mladých, nebo o kvalitách hudebnosti mládeže ve vztahu k všeobecné inteligenci (např. Hudební aktivita mládeže, Praha 1963). Závěry v nich jsou velmi blízké k závěrům, které učinili britští a američtí vědci v devadesátých letech, totiž v ocenění kladného významu hudební činnosti pro rozvoj časově prostorového chápání, jakož i poměru přímé úměry muzikality a všeobecné inteligence. Při výzkumu vývoje dětského hlasu Lýsek posunul hranici aktivní dětské hudebnosti do druhého roku věku dítěte (např. *Cantus choralis infantium*, Brno 1968). Možnosti jejich zpěvu manifestačně prokázala řada pěveckých sborů batolat v osmdesátých letech. Podnětná a dosud ne zcela doceněná jsou i Lýskova zkoumání vývoje distinktivních kvalit hlasové barvy a výšky, formování tónového prahu a odtud i nápodoby hudebních intervalů (např. *Vox liberorum*, Brno 1976). Vyvodil z toho, že hudební (fylogenetický) sluch se projevuje dříve než fonemický (tj. nápodoba slov, signálů). Tyto náhledy potvrzují i nedávné výzkumy finských vědců, které byly zaměřeny na prenatalní slyšení a vnímání dítěte.

Lýskovu pracovitost dokládá rámcová statistika, která uvádí přes 1400 veřejných

rozhlasových a televizních relací, 4 samostatné filmy, 18 gramofonových desek se skladbami 40 autorů, 50 vlastních úprav lidových písní. Lýskovy sbory provedly přes 1200 skladeb (různých stylových období), v tom 400 rukopisů. S tímto zaměřením se snoubí i přes 100 příspěvků ve sbornících a 20 knižně vydaných titulů (poslední podrobný soupis bibliografie byl vydán v roce 1976). Avšak počet prezentací nezachytí jeho lidský profil, ať už v magickém kontaktu s dětmi, nebo i v permanentním úsilí o uměleckou interpretaci, o obhajobu vlastních ověřených metod, konečně i v boji o předmět *hudební výchova* v základním školství i ve vysokoškolském studiu.

Svou celoživotní úspěšnou sbormistrovskou činností a její teoretickou reflexí profesor František Lýsek významně přispěl k chápání dětské sborové interpretace a tvorby jako integrovaného jevu, který snese při posuzování měřítka kladená na umění v plném slova smyslu. V pozadí zpravidla zůstává jeho badatelská činnost, která s odstupem let překvapuje svou aktuálností.

Alena Burešová